

ОВАНДЕР

Наталія Львівна
natovan@ukr.net

к.е.н., доцент, Житомирський державний технологічний університет

БІЛЯК

Тетяна Олександрівна
tati93@ukr.net

старший викладач, Житомирський державний технологічний університет

ОВЕРЧУК

Алла Василівна
alla_ov@ukr.net

старший викладач, Житомирський державний технологічний університет

УДК 658.589 + 330.322.1

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА: СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ

INNOVATION AND INVESTMENT POLICY: ESSENCE AND INTERCONNECTION DEFINITIONS

OVANDER Nataliia Lvivna – PhD in Economics, Associate Professor, Zhytomyr State Technological University

BILLAK Tetiana Oleksandrivna – Senior Lecturer, Zhytomyr State Technological University

OVERCHUK Alla Vasylivna – Senior Lecturer, Zhytomyr State Technological University

Статтю присвячено пошуку взаємозв'язку між поняттями «інвестиція» й «інновація» та узагальненні їх у дефініції «інноваційно-інвестиційна політика». У статті досліджено взаємозв'язок між інноваційною та інвестиційною політиками через циклічність таких процесів. З'ясовано, що найбільш вагомим «точкою дотику», що пов'язує поняття інновацій та інвестицій, є потреба у фінансуванні будь-якого з етапів життєвого циклу інновації. Побудована модель взаємодії інновацій та інвестицій шляхом об'єднання етапів життєвого циклу з джерелами їх фінансування. На основі проведеного аналізу різних підходів науковців до понять інноваційна та інвестиційна політика, авторами запропоновано власне визначення узагальнюючої дефініції комплексного поняття «інноваційно-інвестиційна політика».

* * *

Стаття посвячена пошуку взаємозв'язку між поняттями «інвестиція» і «інновація» і обобщенні их в дефиниции «инновационно-инвестиционная политика». В статье исследована взаимосвязь между инновационной и инвестиционной политиками через цикличность таких процессов. Выяснено, что наиболее важной «точкой соприкосновения», которая связывает понятия инноваций и инвестиций, является потребность в финансировании любого из этапов жизненного цикла инноваций. Построена модель взаимодействия инноваций и инвестиций путем объединения этапов жизненного цикла с источниками их финансирования. На основе проведенного анализа разных подходов ученых к понятиям инновационная и инвестиционная политика авторами предложено собственное определение комплексного понятия «инновационно-инвестиционная политика».

* * *

Introduction. The most significant feature of the modern world's development is high technological capacity. It stimulates subjects to form necessary innovation policy. These subjects are the state, the region and enterprises. However, the introduction of innovation requires the search for sources of its resource support. First of all, it is financial support. In this context, the issue of combining the definitions "innovation policy" and "investment policy" and the search of the interconnection between them becomes actual view.

Purpose. The purpose of the article is to find the common points between the definitions "innovation policy" and "investment policy" and combine them into one definition - "innovation and investment policy".

Results. The interconnection between innovation and investment policies through on the cyclical nature base of these processes has been researched in the article. Five common points between innovation's life cycles and investment processes that combine them have been identified. The most common point that combines definitions "innovation" and "investment" is the need to finance each stages of the innovation's life cycle. The model of interconnection of innovation and investment policy has been constructed through combining the stages of the life cycle with the sources of their financing. The classical approach involves separating the four stages of the life cycle of the innovation process. This approach has been proposed to be grouped into two phases – technical (materialization of ideas) and economical (commercialization of innovations). The approaches of different scholars to the concepts of "innovative" and "investment" policies have been analysed. The definition of the "innovation and investment policy" has been presented by the authors.

Conclusion. The main purpose of innovation and investment policy is organization of the concept of an "innovation triangle"

that describes the cooperation of the three main subjects that provide the creation and implementation of innovation in life: the inventor, developer and consumer. It does not depend on the level (macro, meso or micro). The implementation of this concept requires some support tools, both from the state and the regions because the issue of investment support for innovation development of enterprises is the most acute.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна політика, життєвий цикл, циклічність

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная политика, жизненный цикл, цикличность

Keywords: investment, innovation, innovation and investment policy, life cycle, cyclicity

ВСТУП

Найвідчутнішою, а тому й головною ознакою розвитку сучасного світу є його висока технологічність. Саме це стимулює суб'єктів будь-якого рівня агрегування – від макроекономічного (держави), мезоекономічного (регіону або територіальних громад), мікроекономічного (підприємства) до формування інноваційної політики. Проте, впровадження будь-якої інновації потребує пошуку джерел її ресурсного забезпечення, і в першу чергу – фінансового. У такому контексті стає актуальним питання поєднання понять «інноваційна політика» та «інвестиційна політика» та пошуку взаємозв'язку між ними.

Актуальність зазначеної проблеми підтверджується численними дослідженнями закордонних вчених. Проте більшість вітчизняних та закордонних науковців досліджували питання інноваційної та інвестиційної політики кожної окремо. Проблема формування інноваційної політики присвячено роботи науковців: Ю.М. Бажала, В.М. Геєця, Й. Шумпетера, С.М. Ілляшенка [9], М.В. Йохни, Л.В. Кадола та Л.М. Кравчука [4], Г.І. Лановської [5], Т.В. Лівоско та Д.С. Дворніченко [6], Д.М. Лойко [7], Т.С. Максимової, О.В. Філімонової та К.В. Лиштван [8], В.А. Садовського [12], Л.І. Федулової та А.А. Мазаракі [14] та ін.. Теоретичні засади формування інвестиційної політики перебувають у центрі уваги таких вчених як: Г.Дж. Александер, Дж.В. Бейли, І.О. Бланк [1], П.Л. Гринько [2], В. Марцин [10], Л.С. Селіверстова [13], О.М. Ляшенко, У.Ф. Шарп та ін..

Зважаючи на те, що основною проблемою впровадження інновацій у виробництво є брак коштів, дослідження співвідношення і взаємозв'язку понять інноваційної та інвестиційної політик вимагає окремого аналізу. Проте дуже рідко зустрічаються дослідження, що поєднують ці поняття. Отже, проведені дослідження недостатньо висвітлюють питання комплексності терміну «інноваційно-інвестиційна політика».

МЕТА СТАТТІ – знайти точки дотику між двома окремими поняттями «інноваційна політика» та «інвестиційна політика» та поєднати їх в одну дефініцію – «інноваційно-інвестиційна політика».

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою статті виступили дослідження вітчизняних та іноземних науковців у сфері формування інноваційної та інвестиційної політик, аналітичні матеріали, засновані на результатах проекту Innpolicy [3]. При проведенні дослідження використані методи діалектичного аналізу та синтезу, методи логічного узагальнення, порівняння та поєднання.

РЕЗУЛЬТАТИ

З метою пошуку взаємозв'язку між поняттями «інновації» та «інвестиції», варто відзначити, що в першу чергу, вони мають одну дуже важливу спільну рису, а саме – циклічність. Тобто, інноваційні та інвестиційні процеси розвиваються за певними відповідними життєвими циклами (ЖЦ), які в свою чергу, мають багато спільного. П.П. Микитюк [11, с. 7] зазначає п'ять таких «точок дотику»: 1) мета, оскільки інвестування саме у впровадження інновацій сприяє підвищенню ефективності господарювання; 2) *будь-який з етапів життєвого циклу інноваційного процесу потребує фінансових потоків*; 3) тривалість кожного з ЖЦ складає декілька років або навіть, десятиліть, тому в обох циклах присутні фактори ймовірності, у зв'язку з невизначеністю майбутнього розвитку; 4) обидва процеси вимагають оцінювання ефективності прийняття економічних рішень, при чому методологія такої оцінки фактично є однаковою; 5) в обох циклах присутня альтернатива розвитку, що дозволяє обирати пріоритетні напрямки діяльності.

На сьогоднішній день, існує багато думок науковців стосовно кількості етапів життєвого циклу як інновацій, так й інвестицій. Найбільш поширеним є короткий цикл «наука-техніка-виробництво». Проте, на нашу думку, з точки зору інвестування інноваційних процесів варто виокремлювати – чотири, згідно з класичним підходом (рис. 1).

На наш погляд, найбільш вагомою «точкою дотику» життєвих циклів, що пов'язує поняття інновацій та інвестицій з вищезазначених, є друга, тобто – потреба у фінансуванні кожного з етапів ЖЦ інновацій, що відображено на рис. 1 як джерела фінансування інновацій. Так, при формуванні інноваційної політики на будь-якому рівні управління, в першу чергу, виникає питання – де взяти фінансові ресурси на реалізацію ідеї. Тобто пошук інвестора стає головною проблемою впровадження інновації. Тому, виходячи саме з цих позицій, будемо шукати спільне між поняттями «інноваційна та інвестиційна політика».

Розглянемо етапи ЖЦ, зображеного на рис. 1, поєднуючи кожного з них з відповідними джерелами фінансування та інструментами підтримки інновацій.

На етапі «Фундаментальні дослідження» життєвого циклу інновації відбувається генерування ідей, гіпотез науковцями та дослідниками, розробка теоретичних підходів до вирішення проблем. Інвестиції, вкладені на цьому етапі є дуже ризикованими, комерційна вигода або взагалі відсутня, або, в кращому випадку, може бути отримана через декілька десятиліть. Саме, тому основним джерелом фінансування цього етапу є державні кошти.

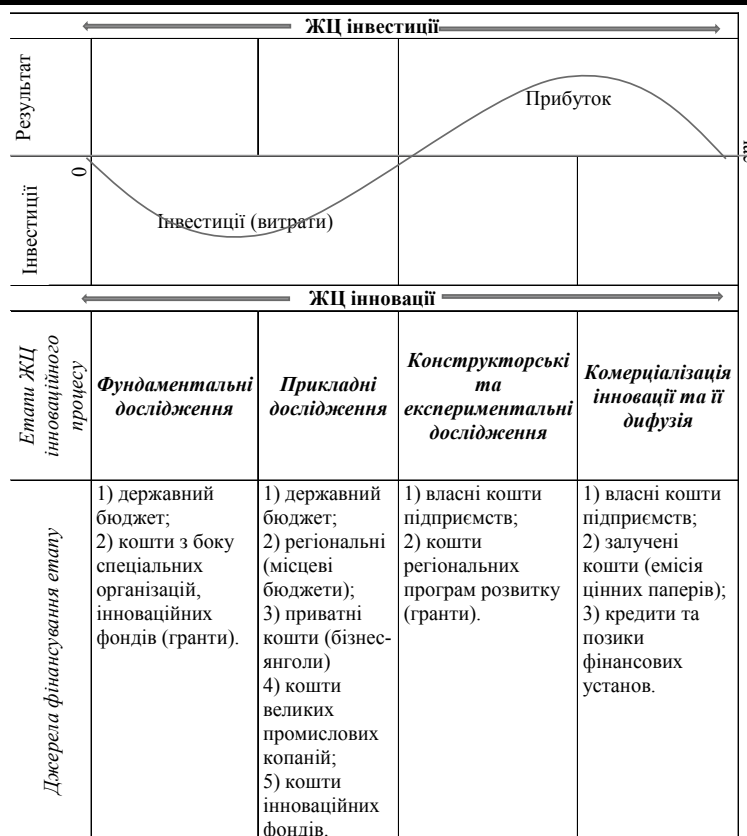

Рис. 1. Концептуальна модель взаємодії інновацій та інвестицій [авторська розробка]

На етапі «Прикладні дослідження» здійснюють експериментальні дослідження у сфері застосування знань, що були здобуті під час фундаментальних досліджень, розробляють технології виготовлення нового продукту тощо. Такі дослідження потребують значних інвестицій, які є високо ризикованими, а відповідно цей етап також потребує державної підтримки, або коштів «бізнес-янгелів». Зміст третього етапу полягає у втіленні теоретичних ідей в матеріальну оболонку, що передбачає визначення технічних характеристик нової продукції, розробку інженерно-технічної документації на неї; виготовлення та випробовування дослідних зразків нового продукту, тобто експериментальне виробництво.

І тільки на четвертому етапі відбувається масове виробництво нового продукту. На цьому етапі відбувається дослідження ринку збуту, розробка маркетингових стратегій просування нового товару. Інвестиції цього етапу також є ризикованими, але часовий лаг між вкладенням коштів та отриманням доходу від інновації стає мінімальним. Саме тому, суб'єкти господарювання фінансують цей етап не тільки за рахунок власних коштів, але й залучають додаткові кошти, наприклад, шляхом емісії цінних паперів, використовують позиковий капітал (кредити).

Узагальнюючи вищевикладене, погоджуємось з думкою авторів [9, с. 274], які перші два етапи поєднують у технічну фазу – «матеріалізація» ідей; а наступні два – третій та четвертий, в економічну фазу – «комерціалізація» інновацій. З рис. 1 добре видно, що на перших двох етапах інноваційна діяльність є збитковою, і відображає результат до виходу інновації на ринок. Починаючи з третього етапу, після виходу інновації на ринок вона поступово починає приносити

прибутки. Таким чином, кожний з етапів інноваційного процесу потребує фінансування, а відповідно – формування певної інноваційно-інвестиційної політики. Проте, більшість науковців розглядали ці поняття окремо.

Безпосередньо сам термін «інноваційна політика» вперше був використаний у відомій «довідці Charple» («Технологічні нововведення управління та умови здійснення»), підготовлений Міністерством торгівлі США у 1967 р. [14]. Т.С. Максимова, О.В. Філімонова, К.В. Лиштван [8, с. 181] під інноваційною політикою підприємства розуміють форму стратегічного управління, що визначає мету та умови здійснення інноваційної діяльності підприємства, що найбільш повно використовують наявний виробничий потенціал і спрямовані на забезпечення його конкурентоспроможності.

На думку Г.І. Лановської [5] «інноваційна політика підприємства – це складова економічної політики підприємства, яка забезпечить його конкурентоспроможність у довготривалому періоді і включає в себе розробку інноваційної стратегії та рішення тактичних завдань стосовно реалізації попиту споживачів на нову продукцію». Т.В. Лівашко, Д.С. Дворніченко [6] вважають, що інноваційна політика полягає у розробці шляхів і механізмів упровадження і використання інновацій у виробничій практиці з метою забезпечення розвитку економіки і підвищення її ефективності.

М. Лойко, О.В. Кириченко [7, с. 132] дають таке визначення інноваційної політики – «це процес взаємодії її складових, виробничої та економічної діяльності у процесі реалізації нововведень». Л.В. Кадол, Л.М. Кравчук [4] висловлюють думку про те, що «інноваційна політика – це форма стратегічного уп-

равління нововведеннями у суспільстві в умовах країни, галузі, конкретного підприємства». Таким чином, аналіз дефініцій поняття «інноваційна політика», дає підстави до наступних висновків. Інноваційна політика є однією зі складових частин загальної політики суб'єкта господарювання [5] та щільно пов'язана зі стратегічним управлінням [4; 8]. Стосовно аналізу дефініцій поняття «інвестиційна політика», – з точки зору мети нашого дослідження, а саме пошуку взаємозв'язку між поняттями «інноваційна та інвестиційна політика», деякі автори [1; 10; 12; 13], зазначають, що інвестиційна політика має забезпечувати реалізацію інноваційної політики.

Так, В.А. Садовський, І.Р. Ромазанова [12, с. 4] вважають, що «інвестиційна політика охоплює всі фінансово-економічні аспекти функціонування підприємства, що забезпечують реалізацію *інноваційної політики*. Націлена на управління грошовими потоками на підприємстві з метою накопичення коштів, необхідних для реалізації інноваційних проектів» (тут і в подальшому виділено авторами).

І.О. Бланк [1] під інвестиційною політикою підприємства «розуміє комплекс теоретичних рішень та практичних дій і заходів, що здійснюються підприємством у межах завдань його розвитку та визначеної інвестиційної ідеології і забезпечують вигідне вкладання власного, залученого та позикового капіталу в об'єкти інвестування з метою забезпечення прибутковості (дохідності) господарюючого суб'єкта або досягнення інших позитивних результатів у майбутньому. Тобто інвестиційна політика являє собою складну систему управління інвестиціями, що є сукупністю взаємопов'язаних і взаємозалежних видів інвестиційної діяльності, які визначають частку реінвестованого прибутку, структуру і масштаби інвестиційних вкладень з урахуванням пріоритетних напрямів їх використання з метою забезпечення розвитку і розширення діяльності підприємства, нарощування виробничих потужностей, *впровадження інновацій* і, в цілому, збільшення доходу та отримання інших позитивних ефектів».

Л.С. Селіверстова [13, с. 168] зазначає, що «інвестиційна політика – складова частина загальної економічної стратегії, що визначає вибір і способи реалізації найбільш раціональних *шляхів оновлення і розширення його виробничого і науково-технічного потенціалу*». На думку В. Марціна [10] «інвестиційна політика передбачає довгострокові вкладення капіталу в підприємства та організації, а також реалізацію перспективних проектів з метою отримання прибутку або досягнення певного економічного, соціального, екологічного, *науково-технічного ефекту*». П.Л. Гринько [2, с. 67] під інвестиційною політикою розуміє комплекс цілеспрямованих заходів стосовно створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності з метою підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем.

Крім, того, варто зазначити, що інноваційно-інвестиційна політика формується за трьома рівнями: на рівні держави – державна, на рівні регіону – регіональна та на рівні суб'єкта господарювання – мікроекономічна або підприємства. При чому, саме в такому порядку відбувається підпорядкування таких політик. На нашу думку, під дефініцією «інноваційно-інвести-

ційна політика» варто розуміти комплексну реалізацію стратегічних пріоритетів інвестування інноваційного розвитку економіки на макро-, мезо- або мікрорівнях, у секторах, збалансованого з інтелектуальними і виробничими ресурсами на базі знань та інновацій для досягнення довгострокових соціально-економічних цілей і задач виробництва високоякісного основного капіталу шляхом обґрунтування цільового прогнозу науково-технічного розвитку і застосування комплексної методології розробки національних програм, інвестиційних та інноваційних проектів, в системній єдності з ринковими економічними механізмами формування сприятливого інвестиційного клімату і державного стимулювання інвестиційних процесів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інноваційно-інвестиційна політика є комплексним поняттям, що складається з двох складових – інноваційної та інвестиційної, та формується на перетині їх цілей. Проте, незалежно від рівня (макро, мезо чи мікро), головна мета інноваційно-інвестиційної політики полягає у формуванні концепції «інноваційного трикутника», тобто співпраці трьох основних суб'єктів, які забезпечують створення та впровадження інновації у життя: винахідника, розробника та споживача [3, с. 14]. Реалізація цієї концепції вимагає певних інструментів підтримки як з боку держави, так і регіонів, оскільки саме питання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств стоїть найбільш гостро. На кожному з рівнів формування та реалізації інноваційно-інвестиційної політики існують свої інструменти її реалізації та підтримки.

Досвід розвинутих європейських країн свідчить, що до найбільш дієвих напрямів державної підтримки відносяться: пряме державне фінансування НДДКР через систему грантів, надання податкових пільг, інноваційно-орієнтовані державні закупівлі, розвиток публічно-приватного партнерства в інноваційних галузях. На рівні регіонів також мають існувати програми підтримки розвитку інноваційного підприємництва через діяльність обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в межах регіональних програм розвитку [3, с. 14-15]. Основним завданням інноваційно-інвестиційної політики є заповнення «прогалін» у фінансуванні інноваційної діяльності, зокрема і розробка найбільш ефективних інструментів підтримки інноваційного підприємництва.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. *Инвестиционный менеджмент*. Учеб. курс. М.: Эльга-Н, 2012. 398 с.
2. Гринько П.Л. *Дослідження формування інвестиційної політики підприємств як важливого фактору їх стратегічного розвитку. Технологічний аудит и резервы производства*. 2016. № 1/3(27). С. 63-68.
3. *Інноваційна політика: Європейський досвід і рекомендації для України. Том 3. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. Остаточний варіант (проект від 19.10.2011)*. К.: Фенікс, 2011. 76 с.
4. Кадол Л.В., Кравчук Л.М. *Принципи формування інноваційної політики підприємства*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Випуск 17. Частина 1. С. 76-79.
5. Лановська Г.І. *Сутність та принципи формування інноваційної політики підприємства*. Наукові праці Нац. ун-

ту харч. технологій. 2008. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2618/3/sutntaprinform.pdf>

6. Лівовшко Т.В., Дворніченко Д.С. Інновації та інноваційна політика підприємства: принципи формування та механізми реалізації. 2014. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_116.pdf

7. Лойко Д.М., Кириченко О.В. Формування інноваційної політики промислового підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2015. № 8. С. 131-135.

8. Максимова Т.С., Філімонова О.В., Лиситван К.В. Формування інноваційної політики на підприємстві. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2 (20). С. 181-183.

9. Маркетинг інновацій та інновації в маркетингу: монографія / за ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми: Університетська книга, 2008. 615 с.

10. Марцін В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 5(71). С. 52-53.

11. Микитюк П.П. Інвестиційно-інноваційний менеджмент: навч. пос. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр "Економічна думка ТНЕУ", 2015. 452 с.

12. Садовський В.А., Ромазанова І.Р. Інноваційна політика підприємств в умовах глобалізації виробництва. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія "Технічний прогрес та ефективність виробництва"*. 2013. № 67 (2). С. 3-6.

13. Селіверстова Л.С. Стратегічне управління інвестиційною політикою підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 11((161)). С. 166-172.

14. Федюлова Л.І., Мазаракі А.А., Андрощук Г.О. Інноваційна політика: підручник. К.: Київ. торг.-екон. ун-т, 2012. 604 с.

References

1. Blank I.A. *Investment management: training course*. Moscow: Elga-N. 2012. 398 p. (in Russian)

2. Hrynko P.L. *Research of the formation of investment policy of enterprises as an important factor in their strategic development. Technology audit and production reserves*. 2016. № 1/3(27). pp. 63-68. (in Ukrainian)

3. *Innovative politics: European experience and recommendations for Ukraine. Volume 3. Innovation in Ukraine: suggestions for policy measures. The final version (project dated*

19.10.2011). Kyiv: Feniks, 2011. 76 p. (in Ukrainian)

4. Kadol L.V., Kravchuk L.M. *The principles of formation of enterprise innovation policy. Scientific Journal of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*. Issue 17. Part 1. pp. 76-79. (in Ukrainian)

5. Lanovska H.I. *Essence and principles of formation of enterprise innovation policy. Scientific Works of National University of Food Technologies*. 2008. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2618/3/sutntaprinform.pdf> (in Ukrainian)

6. Livoshko T.V., Dvornichenko D.S. *Innovation and innovation policy of an enterprise: principles of formation and implementation mechanisms*. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_116.pdf. (in Ukrainian)

7. Loiko D.M., Kyrychenko O.V. *Innovation policy formation of industrial enterprises. International scientific journal*. 2015. № 8. pp. 131-135. (in Ukrainian)

8. Maksymova T.S., Filimonova O.V., Lyshtvan K.V. *Formation of innovation policy at the enterprise. Economic Bulletin of Donbass*. 2010. № 2 (20). pp. 181-183. (in Ukrainian)

9. *Marketing of innovations and innovations in marketing: monograph / ed. by Doctor of Economics, Professor S.M. Illiashenko*. Sumy: University book, 2008. 615 p. (in Ukrainian)

10. Martsyn V. *Improvement of state regulation of investment activity in the Ukrainian economy. Actual problems of economics*. 2007. № 5(71). pp. 52-53. (in Ukrainian)

11. Mykytiuk P.P. *Investment and innovation management: tutorial*. Ternopil: publishing and printing center "Ekonomiczna dumka TNEU", 2015. 452 p. (in Ukrainian)

12. Sadovskiy V.A., Romazanova I.R. *Innovation policy of enterprises in the conditions of globalization of production. Bulletin of National Technical University "KhPI". Series "Technological progress and efficiency of production"*. 2013. № 67 (2). pp. 3-6. (in Ukrainian)

13. Seliverstova L.S. *Strategic management of enterprise investment policy. Actual problems of economy*. 2014. № 11((161)). pp. 166-172. (in Ukrainian)

14. Fedulova L.I., Mazaraki A.A., Androshchuk H.O. *Innovation Policy: textbook*. Kyiv: Kyiv Trade and Economic University, 2012. 604 p. (in Ukrainian)